

**ԼԱՏՎԻԱԿԱՆ ՍՍՌԻ ԱՎԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ-ԼՈՒՏԵՐԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑՈՒ
ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ԳՈՒՍՏԱՎ ՏՈՒՐՄԻ ՃԱՌԸ ՍՍՌՄ ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ
ԵՎ ԿՐՈՆԱԿԱՆ ԱՅԼ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄՈՍԿՎԱՅԻ
ԽԱՂԱՂՈՒԹՅԱՆ ԿՈՆՖԵՐԵՆՑԻԱՅՈՒՄ**

Սրբազնագույն, ա-
մենապատիվ Պատ-
րիարք Հայրեր, Գե-
րապատիվ Եպիսկո-
պոսներ, ի Քրիստոս
հավատացյալ եղ-
բայրներ, և արտա-
սահմանյան հյուրեր-
«Խաղաղությունն ձեզ»:
Լատվիական Ավետա-
րանական - Լուտերա-
կան եկեղեցու պատ-
վիրակության անու-
նից՝ հարուժյուն ա-
ռած Քրիստոս Փրկչի
այս բառերով եմ ող-
ջունում ձեզ, խաղա-
ղության գործի թան-
կագին բարեկամներ:
Մենք փառք ենք տա-
լիս Ամենաբարձրյալին
և սրտանց ուրախա-
նում ենք Սովետական
մեծ պետության բոլոր
երկրամասերից և ռես-
պուբլիկաներից, ինչ-
պես և արտասահմա-
նից այստեղ հավաք-
ված հոգևորականու-
թյան այս պատմա-
կան կոնֆերենցիայի
համար:

Ուրախ ենք, որ 1950 թվականին Կովկա-
սում երեք Պատրիարքների հանրահայտ
խորհրդակցությունը, որտեղից խաղաղու-
թյան բարի համբավը հնչեց ամբողջ աշ-
խարհով, վերածվեց հոգևորականության
այս լայնածավալ ժողովին, բայց խորապես
ցավում ենք, որ մեր մեջ չկա Վրաստանի
հանգուցյալ Պատրիարք-Կաթողիկոս երանե-

Լատվիական ՍՍՌ Ավետարանական-Լուտե-
րական եկեղեցու արքեպիսկոպոս Գուստավ
Տուրսը Ելույթի ժամանակ

լին Կալիստրատը,
որի պայծառ հիշա-
տակը կպահպանի
ո՛չ միայն Վրաստանի
բարեծնունդ և երախ-
տագետ ժողովուրդը,
այլև ամբողջ Միու-
թյան և Մերձբալթի-
կայի հոգևորականու-
թյունը:

Այնպիսի բազմա-
կողմանի հոգևորա-
կան ժողով, ինչպի-
սին այս է, մեր ան-
ջատ եկեղեցիների
պատմության մեջ չի
եղել: Այդպիսին գու-
մարվում է առաջին
անգամ: Առաջնորդ
այդ մասին միայն ե-
րազում էին, ինչպես
և երազում էին հաս-
տատուն խաղաղու-
թյան մասին երկրի
վրա: Այս նշանակալի
կոնֆերենցիայի գու-
մարման առթիվ, իմ և
լատվիական պատվի-
րակության կողմից
շնորհակալություն եմ
հայտնում նորին Սըր-
առություն Պատրիարք

Ալեքսիին և իր մերձավորագույն գործակից
միտրոպոլիտ Նիկոլային և ամբողջ Սուրբ
Մինոդին, նույնպես և Սովետական կառա-
վարությանը՝ աջակցության համար:

Խաղաղության վեհ նպատակն ամբողջ
աշխարհում բարենպաստ հող ունի մերձա-
վորի նկատմամբ եղբայրական սիրով առ-
լըցուն քրիստոնեական ուսմունքի մեջ ինչ-

պես առհասարակ Հին, այնպես և Նոր Կտակարանների Սուրբ Գրքում: Այնտեղ մենք շատ իմաստուն բառեր ենք գտնում խաղաղության մասին, որի համար մենք պայքարում ենք, և որը իրար է մերձեցնում մեր եկեղեցիներին: Խաղաղության սուրբ նպատակն ամրապնդում է բարեկամությունը ժողովուրդների, հատկապես խաղաղասեր ժողովուրդների, ինչպիսին է քաջակորով, համբերատար, աշխատասեր և հաղթական ռուս ժողովրդի և այստեղ ներկայացած մյուս ժողովուրդների միջև:

Սթե առաջներում քրիստոնեական առանձին դավանանքների և ժողովուրդների միջև լինում էին որևէ գոտություններ, ապա այժմ ամբողջ աշխարհում խաղաղության համար մղվող պայքարում շատ անընդհատներ հարթվում են, դոգմատիկ տարբերություններ և հակադրություններ, որպես մարդկանց կողմից ստեղծված և ոչ թե Աստծո կողմից տրված՝ չքանում են: Մնում է փոխադարձ ըմբռնման և անկեղծ բարեկամության ընդհանուր հիմքը՝ սերը մերձավորի նկատմամբ և աստվածային հավատը միասնական Աստծո և Փրկիչ Հիսուս Քրիստոսի նկատմամբ, որն ասաց. «Եւ եղիցին մի հօտ և մի հովիտ» (Հովհաննու Ավետարան, Ժ 16):

Ամբողջ աշխարհում խաղաղության վեհ նպատակն առաջ է ընթանում և հաջողությամբ պաշտպանվում առաջադիմական կառավարությունների և խաղաղասեր պետությունների կառավարողների կողմից: Սովետական Միության ու իր հանձարեղ առաջնորդ՝ խաղաղության դրոշակակիր Խ. Վ. Ստալինի գլխավորությամբ: (Մափափառությամբ):

Խաղաղության ստալինյան հեռատես, գերիմաստուն և հաջող քաղաքականությունը հայտնի է բոլորին: Նա երևում է հեռվից: Այստեղ գալիս, մոտենալով Մոսկվային, նույնիսկ օդից տեսնվում էին բարձրաբերձ շինարարությունները, հատկապես նոր համալսարանի վեհատեսիլ շենքը Լենինյան լեռներում: Այն տեսնել կարելի է խորունկ գետնի տակ, Մոսկվայի զարմանահրաշմետրոյում:

Սովետական ժողովուրդների խաղաղասիրությունն ու աշխատասիրությունն առանձնապես ապացուցվում է Վոլգայի, Դնեպրի, Դոնի վրա էլեկտրակայանների վիթխարի կառուցումներով: Աննախընթաց չափի ջրանցքներ են փորվում անապատում, Ղրիմում և Ամու-Դարյայում: Նա, ով ռուս ժողովրդի և Սովետական Միության մյուս ժողովուրդների նման այդպիսի հրակայական աշխատանքներ է կատարում և

այդպիսի հրապուրվածությամբ ու արագընթաց հաջողությամբ է կապած աշխատանքի՝ նա ժամանակ իսկ չի ունենա պատերազմի մասին մտածելու: Այդ խաղաղ, հաջող շինարարությունը հնարավոր է այն պատճառով, որովհետև պետական, այսինքն՝ ժողովրդական հարստությունը մեծ է, նա արագորեն, առանց երկարատև վիճաբանությունների ու երկարածիճ ճառերի, առանց շահույթների և օգուտների շահամուլական հաշիվների, ինչպես այդ տեղի է ունենում կապիտալիստների մոտ, կարող է ուղղված լինել դեպի անմիջապես ժողովրդի բարեկեցությունն ու կուլտուրական նվաճանքները:

Այգիների և արտերի վերածված անապատները առատորեն կտան պտուղ, մրգեր և հաց, որն ավելի էժան կլինի, քան պատերազմից հետո կենսամթերքների այժմ իրագործված գների հինգերորդ իջեցումը: Այս բոլորը երաշխիք է խաղաղության, որը ժողովուրդներին տալիս է մեծ և հզոր պետությունը՝ Սովետական Միությունը, որի հովանու տակ մենք ապրում ենք:

Ցուրաքանչյուր պետության համար գլխավորն ինքը՝ մարդն է: Նրա մասին Սովետական պետությունը հոգ է տանում արդեն վաղ մանկությունից, որն ապացուցվում է բազմազավակ հերոսուհի մայրերին պարգևատրելով, կառուցելով լավ կահավորված մանկամասերներ, մանկապարտեզներ, զանազան տիպի դպրոցներ, մանկական սանատորիաներ և հանգստարան տներ, որոնք մեծ քանակությամբ և օրինակելիորեն կառուցված են Ղրիմում, Սև ծովի կովկասյան ափին, ինչպես նաև Ռիգայի ծովեզրերին և հենց Ռիգայում, որտեղ երեխաների համար հատկացված է հին քաղաքի ամենաընդարձակ պլանումը՝ վաղեմի ամրոցը:

Համարձակ և համոզված մենք կարող ենք ասել, որ երեխաների և առհասարակ աճող սերնդի մասին, նրա առողջության և դաստիարակության մասին ո՛չ մի տեղ այնպես հոգ չեն տանում, ինչպես Սովետական Միության մեջ: Դա ընդգծվեց և արտասահմանում, Վիեննայում, Երեխաների պաշտպանության միջազգային կոնֆերենցիայում: Ինչպես այնտեղ ասվեց, կապիտալիստական երկրներում շատ երեխաների վիճակը հաճախ շատ խղճալի է:

Իսկ առանձնապես աղետալի և սարսափելի դրության մեջ են ընկել երեխաները Հյուսիսային Կորեայում՝ անգլո-ամերիկյան իմպերիալիստների ագրեսիվ պատերազմի հետևանքով: Այնտեղ անմեղ երեխաներն ու անպաշտպան մայրերը պատերազմի

հետևանքով տառապում են ոչ միայն թըշվառությունից, քաղցից ու ցրտից, այլև ենթարկվում են մինչև իսկ խեղճումների և բնաշնչման՝ հաճախակի ռմբակոծումներից, ընդորում, ոչ միայն պայթուցիկ, թունավոր նյութներից, այլև ժանտախտով, խոլերայով և այլ ախտերով վարակված միջատներից լցված բակտերիոլոգիական ուժամբերով կատարված ռմբակոծություններից, ինչպես ապացուցված է դեմոկրատ իրավաբանների միջազգային հանձնաժողովի հետազոտություններից և հայտնի է Չինական ժողովրդական Ռեսպուբլիկայի և Կորեական ժողովրդա-Դեմոկրատական Ռեսպուբլիկայի կառավարությունների հայտարարություններից:

Իմպերիալիստների՝ անգլո-ամերիկյան ռազմամուկների կողմից զանգվածային սպանության ռճրագործ զենքի գործադրումը ցույց է տալիս, որ Կորեան հնազանդեցնելու նրանց ապարդյուն մտադրությունը ձախողված է և որ նրանք դրանից վախեցած, կառչում են ժանտախտավարակ միջատներից, ինչպես խեղճվողը ծղոտից:

Բայց պատերազմի նման զազերի և տմարդի եղանակներին դիմելը ինքնին ապացույց է ժընեի դաշնագրության դրժմանը և քրիստոնեական մարդասիրությունից հեռանալուն: Ժողովուրդները չեն կարող լռել, նրանք պետք է իրենց վրդովմունքի ձայնը բարձրացնեն՝ ընդդեմ բակտերիոլոգիական պատերազմի հարուցիչների, պատերազմ՝ որը սպառնում է ամբողջ մարդկությանը, և ի պաշտպանություն այդ պատերազմից տառապող ու շարատանջ զոհերի: Զայրալից բողոքներին, առանձնապես նրանց, որոնք արտահայտված են արդեն հոգեկորականության այս Կոնֆերենցիայում, ինչպես և խաղաղության պաշտպանության ավելի առաջվա կոմիտեների կողմից՝ Սովետական Միությունում և արտասահմանում, Լատվիական ՍՍԻՄ Ավետարանական-Լուտերական Եկեղեցու պատգամավորությունը լիովին միացնում է նաև իր զայրագին բողոքը:

Լատվիական ժողովուրդը և Լատվիական Ավետարանական-Լուտերական Եկեղեցին վերջին համաշխարհային պատերազմում շատ ու շատ տառապեցին և շատ բան կորցրին: Որոշ քաղաքներ ու հազարավոր գյուղեր վառվել են գերմանական ֆաշիստների ռմբակոծություններից կամ հրկիզումներից, եկեղեցիների մեծ մասը տուժել է (մենք ունենք ընդամենը 320 եկեղեցի), բայց փառք Աստծո, պատերազմից հետո անցած

խաղաղ տարիներին կրկին բերված են օգտագործման վիճակի: Վնասվածները գրեթե արդեն ամենուրեք վերականգնված են, այլև նորից կառուցվում են նոր եկեղեցիներ Եվրոպայում և Դուբենում: Առանձնապես զգալի են մարդկային կորուստները: շատերն են սպանվել պատերազմում, իսկ շատերն էլ ցրված են ամբողջ աշխարհով մեկ:

Այսպես են պատերազմի տխուր հետևանքները, որոնք մեզ, տառապածներիս ավելի լավ հայտնի են: Ուստի զարմանալի չէ, որ ավետարանական-լուտերական դավանանք ունեցող լատիշական ժողովուրդը հաստատակամորեն կանգնած է հանուն խաղաղության դիրքերում և աշխատելու է կատարել առաքյալի հետևյալ խոսքերը. «Զխաղաղության զհետ երթալք ընդ ամենեսին և զսրբութեան, առանց որոյ ոչ որ տեսանիցէ զՏէր» (Պողոսի Թուղթ առ Եբրայեցիս, ԺԲ 14): Խաղաղության համար մղվող պայքարում մեր Եկեղեցին ձեռք-ձեռքի տված համաքալ ընթանում է բոլոր եկեղեցիների, սովետական բոլոր ժողովուրդների հետ: Մենք միահամուռ կերպով, թե՛ քահանաները և թե՛ ծխականները, 1950 թվականին ստորագրեցինք Խաղաղության կողմնակիցների Մտովհումի Կոչը, իսկ անցյալ տարի՝ հինգ մեծ տերությունների միջև Խաղաղության Պակտ կնքելու վերաբերյալ Դիմումը: Լատվիական Ավետարանական-Լուտերական Եկեղեցու Եկեղեցական Գերագույն Վարչությունը կոչ արեց ստորագրել ինչպես իր ծխականներին, այնպես և արտասահմանի եղբայրակից եկեղեցիներին:

Մենք աղոթում ենք Ամենաբարձրային՝ հանուն մեր Հայրենիքի, հանուն կառավարողների կյանքի, որպեսզի մենք մեր կյանքն անցկացնենք խաղաղ և առանց խռովության, ինչպես այդ նշել է Պողոս առաքյալը (Թուղթ առ Տիմոթեոս, Բ 2) և դրանով կայսրինը տալիս ենք կայսրին, և Աստծուն՝ Աստծուն (Մատթեոսի ավետարան, ԻԲ 21), ինչպես ասել է Քրիստոսը: Մենք մեր եկեղեցիներում պատարագներին աղոթում ենք խաղաղության համար, ծխականներին՝ խաղաղության ենք կոչ անում մեր քարոզներում ու մեր տպագրի հրատարակություններում, գլխավորապես խաղաղության մասին հոգևոր նոր օրհներգներում: Այդ օրհներգները, որոնք փառաբանում են խաղաղությունը և պարունակում են աղոթքներ խաղաղության համար, տպագրվելու են նորատների գրքի մեջ, որն այժմ հրատարակվում է: Այն արդեն հանձնված է տպարան

տպագրության և մեկ-երկու ամսից հետո լույս կտեսնի: Այս բոլորը, և՛ երջանիկ կյանքը, և՛ ժողովրդի բարեկամության զարգացումը, իհարկե, հնարավոր է միայն խաղաղ պայմաններում: Ուստի մենք բերկրանքով ենք ողջունում խաղաղության Համաշխարհային խորհրդի բոլոր որոշումները և խաղաղասեր ժողովուրդների և նրանց կառավարությունների բոլոր նախաձեռնարկումները՝ հօգուտ խաղաղության պաշտպանության, առանձնապես Սովետական Միության սույն թվականի մարտի 10-ի և ապրիլի 9-ի պատմական հուշագրերը արևմուտքյան տերություններին՝ Գերմանիայի հետ խաղաղության պայմանագիր կնքելու վերաբերյալ:

Մեր՝ Լատվիական Ավետարանական-Վուտերական Եկեղեցին, մասնակցել է Մոսկվայում 1950 թվականի և 1951 թվականի՝ խաղաղության կողմնակիցների Համամիութենական կոնֆերենցիաներին, ինչպես նաև 1950 թվականի սեպտեմբերի 17-ին Ռիգայում գումարված ռեսպուբլիկական կոնֆերենցիային: Արքեպիսկոպոսը, գերապայծառները և հովիվները հատկապես խաղաղության համար մատուցել են շատ հատուկ պատրաստություններ, դրանցից մի քանիսը եղբայրական էստոնական Ավետարանական-Լուտերական Եկեղեցու ղեկավար հոգևորականության, ինչպես նաև Լիտվայի Ավետարանական Ունիֆորմիստական Եկեղեցու ներկայացուցիչների հետ համատեղ կերպով: Այդպիսի մի պատրաստ մատուցվեց Ռիգայի արքեպիսկոպոսի Մայր տաճարում 1951 թվականի հոկտեմբերի 29-ին՝ Կովկասից—Արաստանից ու Հայաստանից—արքեպիսկոպոսի ճանապարհորդությունից վերադառնալուց հետո: Այդ պատրաստ շնչանակալից էր և նրանով, որ այնտեղ ներկա էր Ռիգայի Ռուսական Ուղղափառ Եկեղեցու արքեպիսկոպոսն իր շքախմբով: Սույն թվականի հունվարի 7-ին Ռիգայի ուղղափառ տաճարում նման պատրաստ մատուցվեց, որտեղ իր հերթին հրավիրված էին Ավետարանական-Վուտերական Եկեղեցու

ներկայացուցիչները: Ռուս և լատիշ ժողովուրդների միջև ալյալիսի քրիստոնեական և եղբայրական համագործակցությունը, ինչպես և խաղաղության համար մատուցված ընդհանուր աղոթքները ժողովրդի մեջ թողեցին խոր տպավորություն, որը, անտարակույս, նպաստում է խաղաղության գաղափարի ամրապնդմանը:

Այս կոնֆերենցիայի բացման օրը՝ մայիսի 9-ը, համընկնում է հաղթանակի և խաղաղության 7-րդ տարեդարձի հետ և այս օրը Լատվիական ՍՍՄ ավետարանական եկեղեցիներում մատուցվում են պատարագներ, ընթերցվում աղոթքներ հանուն խաղաղության և հանուն հոգևորականության այս կոնֆերենցիայի հաջողությունների, և երգվում են խաղաղության նոր հիմները: Նրանց հիմքում Պողոս Առաքյալի հետևյալ սուրբ խոսքերն են. «Ձի նա է խաղաղութիւն մեր, որ արար զերկոսեան մի և զմիջնորմն ցանկոյն քակեաց», (Թուղթ առ Եփեսացիս, Բ 14):

Մեր Եկեղեցին հավանություն է տալիս խաղաղության Համաշխարհային խորհրդի որոշումներին և աշխատում է դրանք կենսագործել:

Մեր Եկեղեցին կոչ է անում մյուս եկեղեցիներին, հավատակիցներին և բոլոր քրիստոնյաներին՝ հետևել խաղաղության մասին Քրիստոսի պատվիրաններին, որովհետև նա իր աշակերտներին ասաց. «Կալարուք յանձինս ձեր զաղն և խաղաղութիւն արարէք ընդ միմեանս» (Մարկոս, Թ 49):

Լատվիական Ավետարանական-Վուտերական Եկեղեցին բոլոր հավատացյալներին կոչ է անում՝ աղոթել հանուն խաղաղության և աշխատել ի փառս խաղաղության, հույս դնելով Տեր Աստծո վրա:

Հավատացած լինենք, որ մոծելով մեր լուծման ամբողջ աշխարհում խաղաղության համար սուրբ գործի մեջ, մենք այն կպաշտպանենք և խաղաղությունն իրենց ձեռքը վերցրած խաղաղասեր ժողովուրդներն այն կապահովեն և խաղաղությունը կպահպանվի ու կամրապնդվի ի բարօրություն ամբողջ մարդկության: (Մախահարություններ):

